№ 6 Յունվարի 15 Շաբաթ 1883 Յունվարի 15 Շաբաթ № 6

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ „ՄՇԱԿ“ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԼՐԱԳԻՐ

(ՏԱՍՆ ԵՒ ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՆԵՐԿԱՅ **1883** ԹՒԻՆ

կը հրատարակվի նոյն ոգով և նոյն պրօգրամայով:

ՊՐՕԳՐԱՄԱ

I. ՏԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: II. ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՂ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ: III. ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: IV. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ընդհանուր յօդուածներ, թղթակցութիւններ, լուրեր: V. ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: VI. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: VII. ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ֆելիետօն, վէպեր, ինքնուրոյն և թարգմանական յօդուածներ գիտութեան ամեն ճիւղերից, թղթակցութիւններ: VIII. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆ: Տարեկան 10 րուբլ, վեց ամսվայ 6 րուբլ, իւրաքանչիւր ամսվայ 1 րուբլ:
ՀԱՏՈՎ համարները 5 կոպէկ:
ՀԱՍՑԷՆ. *Тифлисъ, редакція «Мшакъ».*

Խմբագիր—Հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անդադար կրկնել հարկաւոր է:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր: — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ: — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Խաչագողի յիշատակարանը:

ԱՆԴԱԴԱՐ ԿՐԿՆԵԼ ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

—

Ցաւալի է, երբ հրապարակախօսը ստիպված է անդադար մի և նոյն մտքերը կրկնել, որպէս զի հասարակութիւնը չը մոռանայ մի անգամ յայտնածը, բայց աւելի ցաւալի է, երբ հրապարակախօսը պէտք է կրկնի նոյն մտքերը, այն պատճառով որ նրա հակառակորդները դիտմամբ, անբարեխիղճ կերպով աղաւաղում են ճշմարտութիւնը, որպէս զի մոլորեցնեն ընթերցող հասարակութեանը:

Երբ որ մենք խօսում ենք „Մշակի“ մէջ Ներսիսեան դպրոցի անպիտան կազմակերպութեան վրա, կամ այն բանի վրա, որ մեղուականները իրանց ենտրիգաներով փախցրին Թիֆլիսից հանգուցեալ Նազարեանցին, —մեղուականները այդ կէտերի վրա լռում են, բայց դարձեալ, չը գիտես ի՞նչի, ըսկսում են յիշեցնել որ „Մշակը“ մի ժամանակ ընդդէմ էր Ս. Պետերբուրգի մէջ „Լումա“ ամսագրի հրատարակման, որ „Մշակը“ Նազարեանցի մահվան օրը ասեց թէ նա այսօր չէ մեռել, բայց՞ այն օրից, որ դադարել էր իր գործունէութիւնը:

„Մեղու“ լրագիրը շատ լաւ գիտէ որ մի և նոյն միտքը հազար անգամ պէտք է կրկնել հասարակութեանը, որպէս զի սա մի անգամ հասկանայ և ահա նա անբարեխիղճ կերպով օգուտ է քաղում հասարակութեան այդ պակասութիւնից և երբ սա մոռացել է մենք ինչ ենք ասել մի քանի տարի առաջ, „Մեղուն“ սկսում է դիտմամբ աղաւաղել մեր ասածները:

Այո՛, մենք ընդդէմ էինք „Լումայի“ հրատարակման, որովհետև ով և աշխատակցէր այդ ամսագրին, նա հեռու լինելով այն երկրից, որտեղ հայերը խիտ են բնակվում, չէր կարող ճանաչել այժմ ոչ մեր ամենօրեայ պահանջները, ոչ էլ մեր բնաւորութիւնը: Մօսկվայում կամ Ս. Պետերբուրգում ապրող հայը, մեզանից հեռու ապրելով, մոռացել է, նոյն իսկ մեր արդեան խօսած մայրենի լեզուն: Մի ժամանակ „Հիւսիսափայլը“ ահագին ազդեցութիւն ունեցաւ հայերիս վրա, բայց երբ արդէն Անդրկովկասում բակվեց հայոց մտաւոր կեանքը, ոչ մի „Լումա“ Ս. Պետերբուրգում կամ Մօսկվայում, թէ կուզ խմբագրված լինէր ամենաընդունակ խմբագրից, այլ ևս ոչինչ աջողութիւն չէր կարող ունենալ:

Իսկ որ Նազարեանց մեռել է իր մահից շատ առաջ,—դա շատ ճիշդ է: Այն հեղինակը որ տարիներով ոչինչ չէ արդիւնաբերում, նա արդէն մեռած է համարվում իր հայրենակիցների համար: Այն հեղինակը, որ մինչև մահվան օրը չէ գրում, այլ դադարել է գրել մահից շատ տարիներ առաջ, նա մեռնելով յիշեցնում է մեզ միայն, որ մի ժամանակ գործում էր և մեզ համար, հասարակութեան համար արդէն մեռած էր այն օրից, երբ դադարել էր գրել: Իսկ իր ընտանիքի, իր սիրելիների համար, նա ի հարկէ կենդանի էր, թէև հասարակութեան համար ոչինչ չէր գործում:

Բայց ի՞նչի „Մեղուն“ մոռանում է որ Նազարեանցի մասին մեր գրած նոյն կենսագրութեան մէջ, որ մենք հրատարակեցինք սև շրջանակով պատած, մենք վերին աստիճանի համակրութեամբ վերաբերվելով դէպի հանգուցեալը, պարզ ասեցինք որ նա և նրա գործը հալածված է եղել „Մեղու Հայաստանի“ լրագրից: Եւ այն ժամանակ Սիմէօնեանցը պատասխանեց որ Նազարեանցին հալածում էր Մանդինեանցի „Մեղուն“ և ոչ թէ Սիմէօնեանցի „Մեղուն“:

ԽԱՉԱԳՈՂԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԸ

—

Իմ մենտօրի հետ մենք մի քանի օր առաջ արդէն վճռել էինք իմ պանդխտութեան մասին: Մեզ մնում էր միայն ստանալ մօրս համաձայնութիւնը: Այդ ես այժմ կայացաւ: Էլ ինչը կարող էր այնուհետև պահել ինձ հայրենի երկրում: Բայց ես մոռացել էի մի բան—Սառայի սիրտը: Միթէ կարող էի նրանից բաժանվել: Այդ միտքը սկսեց տանջել ինձ:

Այն օրից, որ վերադարձել էի մեր գիւղը, ես պահվում էի սառայենց տանը. Սառան ամեն կերպով մխիթարում էր իմ դժբախտութիւնը, գրկում էր, համբուրում էր ինձ, ծածկում էր ինձանից իր տխրութիւնը, աշխատում էր միշտ ուրախ ձևանալ, որպէս զի ինձ ևս ուրախացնէ:

Մինչև վերջին օրը նրանից ծածուկ էին պահում իմ օտար երկիր գնալու խորհուրդը: Ես միշտ երևակայում էի, թէ որքան ծանր ազդեցութիւն պիտի անէր խեղճ աղջկայ սրտին, երբ յանկարծ կը լսէր, որ ընդերկար բաժանվելու է ինձանից: Բայց իմ ակնկալութեան հակառակ, նա չուտով հաշտվեցաւ այդ մտքի հետ:

Այն գիշերը, որի առաւօտեան ես պիտի ճանապարհ ընկնէի, նա մտաւ իմ սենեակը: Տխրամած դէմքից արդէն նշմարվում էր, թէ սիրտը որպիսի ալեկոծութեան մէջ է: Բայց աշխատում էր զսպել իր խռովութիւնը: Կատարվող պատրաստութիւններից նա արդէն հասկացել էր բոլորը:

—Մուրադ, եղաւ նրա առաջին խօսքը,—դու գնում ես օտար երկիր և այդ մասին ինձ ոչինչ չես ասում:

—Դու որտեղից գիտես:

—Մանիշակը ասաց ինձ:

Մանիշակը իմ մեծ քոյրն էր. երևում էր, մօրիցըս տեղեկանալով, հաղորդել էր Սառային: Ես չը թագցրի նրանից, յայտնեցի, թէ վաղ—առաւօտեան, դեռ լոյսը չը ծագած, պէտք է ճանապարհ ընկնեմ: Խորին ցաւակցութեամբ սպասում էի, որ նա կը սկսէր լաց լինել, կը սկսէր աղաչել, պաղատել, որ ես չը բաժանվեմ, չը հեռանամ նրանից:

Դրանցից ոչ մէկը չեղաւ: Սառան խելացի աղջիկ էր, աւելի խելացի քան թէ ներում էր նրա հասակը և կրթութիւնը: Նա բոլորովին նախապատրաստված էր եկել ինձ մօտ, իր սրտի բոլոր ամրութեամբ և իր հոգու բոլոր քաջութեամբ: Նրա արիւնով լցված գեղեցիկ աչքերից նկատեցի ես, որ առաջուց թափուն այնքան լաց էր եղել, այնքան տանջվել էր, որքան բաւական էր իր սիրտը հանգստացնելու համար: Իսկ ինձ մօտ աշխատում էր որքան կարելի էր սառնասիրտ երևալ, մխիթարել ինձ, որովհետև ես աւելի անբախտ էի քան թէ նա:

—Երևի, դու շատ պիտի տխրես, Սառա, որ ես գնում եմ օտար աշխարհ, հարցրի ես:

—Ընդհակառակն, ես շատ ուրախ եմ, պատասխանեց նա:—Օտար աշխարհ գնալով, դու միշտ իմը կը լինես և ինձ համար կը պահվես: Իսկ այստեղ...

—Այստեղ ինչ կը լինեմ:

—Այստեղ կարող եմ կորցնել քեզ...

Այդ երկիւղը հաշտեցնում էր Սառային ինձանից անջատվելու դրութեան հետ: Նրա նշանածը մի յանցաւոր էր, դատապարտութեան մատնված մի փախստական էր, բաւական էր, որ բռնէին նրան, և Սառան այնուհետև յաւիտեան պէտք է զրկված լինէր սիրած տղամարդից: Իսկ օտարութեան մէջ ես կը պահվէի. այնտեղ չէր հասնի օրէնքի և դատաւորի ձեռքը. իմ կեանքը ապահովութեան մէջ կը լինէր,—և այդ բաւական էր Սառայի համար:

Նա միայն հարցրեց.

—Շատ կուշանաս, Մուրադ:

—Աստուած գիտէ: կարելի է շատ...

Իմ պատասխանը չը վախեցրեց նրան և խորին զգայմունքով պատասխանեց նա.

—Ես քեզ կը սպասեմ, ես քեզ չեմ մոռանայ... Ես քեզ միշտ կը սպասեմ... եթէ մինչև տասն տարի, քսան տարի էլ յետ չը գալու լինես, ես դարձեալ կը սպասեմ քեզ:—Իսկ դո՞ւ:

Ես երդվեցայ, ասելով.

—Եթէ ես քեզ մոռանալու լինեմ, Սառա, թող Աստուած էլ ինձ մոռանայ: Ես միշտ քոնն եմ եղել և քեզ համար կը մնամ մինչև այն օրը, երբ Աստուած կրկին կարժանացնէ մեզ միմեանց տեսնելու:

Նա մօտեցրեց ինձ իր երեսը և մեր շրթունքը երկար չէին բաժանվում միմեանցից: Յետոյ դրեց իմ գլխին իր մատներով նաչխած մի արախչին, տուեց մետաքսով բանված մի քսակ, որ նոյնպէս իր ձեռագործն էր, և որը սովորաբար տալիս են հարսնացու աղջիկները իրանց ապագայ ամուսիններին, երբ նրանք օտար աշխարհ են գնում իրանց բախտը փորձելու համար, որպէս զի նրանց աշխատանքն ու վաստակը արդիւնաւոր լինի:

—Ես ուրիշ բան չունեմ, Մուրադ, ասաց նա խիստ զգալի կերպով.—դրանք քեզ մօտ յիշատակ եմ թողնում:

—Ապա ես ինչ տամ քեզ յիշատակի համար:

—Քո սիրտը, այդ բաւական է ինձ:

—Նա բոլորովին քեզ է պատկանում:

Աքաղաղները սկսեցին կանչել: Գիշերի կէսից անցել էր արդէն: Բայց Սառայենց տանը դեռ ոչ ոք չէր քնել: Մայրս և քոյրերս այնտեղ էին և Սառայի հօր հետ պատրաստում էին իմ ճանապարհի իրեղէնները: Նրանք գիտէին, որ Սառան ինձ մօտ է, բայց, հակառակ տեղային սովորութեան, ծնողական բարի ներողամտութեամբ թոյլ էին տալիս մեզ, որ գոնէ մեր բաժանման վերջին րոպէներում խօսէինք, երկար խօսէինք միմեանց հետ:

Երբ աքաղաղները երկրորդ անգամ սկսեցին կանչել, այդ միջոցին ներս մտաւ Սառայի հայրը:

—Զաւակս, ասաց նա դառնալով դէպի ինձ,—ճանապարհ ընկնելու ժամանակ է:

Սառան այլ ևս չը կարողացաւ դիմանալ, թաշկինակով աչքերը բռնեց և դուրս եկաւ սենեակից: Հօր ներկայութեամբ պարկեշտութեան կանոնները չէին ներում նրան ոչ ուրախանալ և ոչ լաց լինել սիրած տղամարդի համար:

Ես ապշած մնացի. չը գիտէի ինչ անել:

—Ճանապարհ ընկնելու ժամանակ է, կրկնեց Սառայի հայրը:

—Այսպէս վաղ, հարցրի ես մեքենաբար:

—Դեռ ևս ուշ է, պատասխանեց նա:—Դու այնպիսի ժամանակ պէտք է ճանապարհ ընկնես, որ բոլոր գիւղացիները քնած լինեն, որ ոչ ոք քեզ չը տեսնէ:

Ես չուտով հագնվեցայ և դուրս եկայ այն սենեակը, ուր մայրս և քոյրերս սպասում էին ինձ: Այնտեղ եկաւ և Սառայի հայրը:

—Ա՛խ, երանի թէ գիտենայի, այսօր ինչպիսի օր է, հարցրեց մայրս:

—Բարի է, պատասխանեց Սառայի հայրը:—Տէր-տէրից հարցրի, էֆէմերդիին մտիկ տուեց, ասաց բարի է, ճանապարհ գնալու համար, նոր հագուստ ձևել տալու համար, երակներից արիւն բաց թողնելու համար և այլն:

Տէր հօր գուշակութիւնը բաւական մխիթարեց մօրս: Նա մի ամբողջ շաբաթ զբաղված էր իմ ճանապարհի պատրաստութիւններով, և սպասում էր մի բարի րոպէի, որ ես տրքս դուրս դնէի հայրենական տնից:

Ոտիկանութեան փէրրաշները, սարվազները մեր տանը ոչինչ չէին թողել, բոլորը կողոպտել, բոլորը տարել էին: Մնացել էր մի կով միայն, որի վրա մեր ընտանիքը դրել էր իր ապրուստի յոյսը: Այդ կովը ես մայրս վաճառել էր տուել և ինձ համար գնել էր մի աւանակ, որպէս զի ես ոտքով չը ճանապարհորդեմ, որպէս զի ես ճանապարհին չը յոգնեմ: Թանգագին մայր, տակաւին որքան սէր, որքան գութ էր մնացել նրա սրտում դէպի անառակ, դէպի մոլորեալ որդին...

Կարգադրված էր, որ ես առանձին պէտք է գիւղից դուրս գայի, և մի նշանակեալ տեղում միանայի քարւր Պետրոսի հետ: Այդ այն մտքով

իսկ այժմ նոյն Սիմէօնեանց և նրա նմանները հոգեհանգիստ են կատարում Նազարբեանցին հալածող Մանդինեանցի յիշատակին, այն ինչ „Մշակը“ հաւատարիմ մնաց Նազարեանցի „Հիւսիսափայլի“ ուղղութեանը, թէև ընդդէմ էր „Լումայի“ հրատարակման։

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Կրկին յայտնում ենք, որ «Մշակին» մինչև այս յունվարի վերջը գրվողները կը ստանան մեր լրագրի բոլոր համարները։ Բայց նրանք որոնք կուշանան գրվելու, օրինակ կը գրվեն փետրվար ամսին միայն, գուցէ չեն էլ ստանայ առաջին համարները։

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք դօկտոր Անդրէաս Արծրունուց, Բէրլինից, նրա և պ. Բէրվալդի գիտնական աշխատութիւնը մինէրալօգիայի մասին հետևեալ վերնագրով. «Beziehung zwischen Krystallform und Zusammensetzung bei den Eisenarsenkiesen»—vou A. Arzruni und C. Baerwald.

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք Բէրլինից և պ. Կօռնի աշխատանքը հետևեալ վերնագրով. «Untersuchung am Vesuvian vor Kedabek in Kaukasien»—von O. Korn.

—

Մեր երէկվայ և այսօրվայ ստացված եւրօպական լրագիրները լի են յօդուածներով հայերի մասին։ Կ. Պօլսի «Stamboul», «Eastern Express», Բէրլինի «Vossische Zeitung», Լօնդօնի «Times» և «Standart», Մանչէստէրի «Manchester Guardian» լրագիրները լի են համակրական յօդուածներով դէպի հայերը։ Այդ յօդուածների գլխաւոր նիւթն է. Էջմիածնի կաթողիկոսական խնդիրը, Կ. Պօլսի պատրիարքի խնդիրը և Էրզրումի շարժման խնդիրը։ Յօդուածներից մի քանիսներ խօսում են և Ռուսաստանի հայերի վրա. ռուսաց հայերի մամուլի վրա, Ղարսի նահանգի վրա և այլն։

—

Կ. Պօլսից ստացած մասնաւոր մի նամակի մէջ գտնում ենք հետևեալ տողերը։ «Սոսկ է այն լուրը որ Ներսէս պատրիարքը, Սուլթանին ներկայանալու օրը, Կարնոյ համար հայ կառավարիչ մը ուզեր է»։

—

Կ. Պօլսից մեզ հասած տեղեկութիւններին նայելով «Մշակի» հաղորդած լուրը Մանկունու ուղարկված 70,000 րուբլ գումարի մասին արտատպվելով «Թէրճեման Էֆքեար» լրագրում, մեծ աղմուկ է՛ պատճառել Կ. Պօլսի բոլոր շրջաններում։

—

«Մշակի» խմբագիրը ընդունում է խմբագրական գրասենեակի մէջ իր հետ մասնաւորապէս խօսել ցանկացողներին ամեն օր, բացի կիրակի օրից, ժամը 1-ից մինչև 2 կէսօրից յետոյ։ Իսկ խմբագրատունը բաց է ամեն օր, բացի կիրակի օրից, առաւօտեան 10 ժամից մինչև 2 ժամ։ Գրասենեակը գտնվում է Գվօրցօվյա փողոցի վրա Արծրունու գալլէրէյայում։

—

Այսօր երեկոյեան, 8 ժամին, լինելու է Արծրունու թատրօնում պ. Աւետիս Արասխանեանցի առաջին դասախօսութիւնը ք ա ղ ա ք ա կ ա ն տ ն տ ե ս ո ւ թ ի ւ ն ի ց։ Նրա պրօգրամը, որ մենք մի քանի օր առաջ տարածեցինք մեր բաժանորդներին, յոյս է տալիս մեզ որ դասախօսութիւնները լինելու են շատ հետաքրքիր։

—

Յիշեցնում ենք ԹԻՖԼԻՍԻ հայ հասարակութեանը որ վաղը, կիրակի, յունվարի 16-ին, առաւօտեան 11 ժամին Արծրունու թատրօնում լինելու է հայոց Բարեգործական ընկերութեան ընդհանուր ժողովի նիստը խորհրդից առաջարկված նախահաշիւը երկրորդ տարվայ համար հաստատելու և վիճակով խորհրդից դուրս գնացած հինգ անդամների տեղ նորերն ընտրելու։

—

«Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է հետևեալ վիճակագրական տեղեկութիւնները Ռուսաստանում լոյս տեսնող պարբերական հրատարակութիւնների մասին։ Բացի երկու մայրաքաղաքներից ամբողջ Ռուսաստանում հրատարակվում էին անցեալ 1882 թւին 504 պարբերական հրատարակութիւններ, որոնցից 265 ռուսերէն լեզուով, 80 լեհերէն, 43 ֆիններէն, 39 շվէդերէն, 36 գերմաներէն, 13 լատիշերէն, 10 էստօներէն, 9 հայերէն, 4 վրացերէն, 3 թուրքերէն և 2 հրատարակութիւն ֆրանսերէն լեզուով։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 5 յունվարի 83

Ութսուն երկու թւականը չեղաւ աննշան տարի մը՝ մեզ համար։ Շատ յուսահատ, շատ յուսալիր օրեր հաւասարապէս անցուցինք։ Հայաստանի բարեկարգութեանց հարցը յաջող քաղցի մը վիճակելու նշոյլները ցոյց տուաւ։ Կարնոյ ապստամբական շարժումը մտածելու շատ նիւթեր կը պարունակէ մեզ համար։ Կաթողիկոսական ծանր խնդիրը մութի մէջ կը ձգէ ապագան։ Բայց ամեն հարցերն առկախ մնացին և 83 թւականի ազդեցութիւնը շատ կարևոր պիտի ըլլայ մեր ազգային կեանքի վրայ։ Մենք ալ կը շարունակենք, եթէ ողջ մնանք, այս տարի ևս քայլ առ քայլ հետևել մեր ազգային գործոց և հաղորդել զանոնք օր օրին «Մշակ»-ի ընթերցողաց։ Յուսանք թէ «Մըշակ»-ի ընթերցողք ներողամիտ կը գտնուին մեր թղթակցութեանց թերութիւններուն, զի պարագայներն անկախ են մեր կամքէն։—Կը փափագինք այս տարի մի քիչ աւելի փութաջան ըլլալ և որչափ հնար է աւելի շուտ հաղորդել տեղեկութիւններն։

—

Կարնոյ խնդրոյն վրայ գրեցինք նախորդ նամակաւ ցոյց տալով թէ որքան մեծ եղաւ այդ խնդրոյն ազդեցութիւնը, որպէս զի պատրիարքական հարցը մեր ուզած կերպով լուծուի։ Այս շաբթու առիթ ունեցանք տեսնուիլ զանազան անձանց հետ, որք ի մօտոյ շատ լաւ տեղեակ են այս գործին. մեր առած նոր տեղեկութիւններն կատարելապէս կը հաստատեն այն տեսութիւններն, զոր ըրինք առջի նամակով։ Իրաւ է որ սրբոյնի պալատի հետ յարաբերութիւն ունեցողներն խնդրանէ, անոր կը պնդեն թէ՝ եգիպտական խնդրոյ պարտաւոր ենք պատրիարքի վերադարձը և ուրիշ մաս մ'ալ կուարկէ թէ՝ Դուքը հաւանական կարծելով Ներսէս սրբազանի կաթողիկոսական գահ բարձրանալը ուզեց իրեն բարեկամ ընել զնա։ Սակայն այս երկու ենթադրութիւններն խիստ չափաւոր ազդեցութիւն մը ունեցած են սուլթանի որոշմանց վրայ, այս պատճառաւ չուզեցինք անոնց վրայ առաջուց երկար գրել։

Շատ զարմացանք երբ այս շաբթու եկած «Մըշակ»-ներու մէջ Կարնոյ դէպքերուն վրայ տեղեկութիւններ չը գտանք, մինչ հոս շատերս կը սպասէինք անձկանօք «Մշակ»-ի գալուն։ Զարմանալի է որ տեղեկութիւն չունիք։ Եթէ այս գիտնայինք մեր ունեցած տեղեկութիւններն ձեզ կը հաղորդէինք։—Հոս քիչ շատ տեղեկութիւններ ունեցանք։ —Ձերբակալուողները տարօրինակ մտածութիւն մը կունենան։ Նկատելով որ իրենք սակաւաթիւ են, խորհուրդ կընեն յայտնել իրենց ընկերներուն անուանները որպէս զի բազմաթիւ ըլլան և ասով իրենց փրկութիւնը դիւրանայ։ Ասոնք կը հաշուեն թէ կառավարութիւնը նկատելով որ բանտերը շատ կը լեցուին ամենէն լաւագոյն միջոցը պիտի համարի զիրենք արձկել։ Ամենէն առաջ ձերբակալուողները ի գործ կը դնեն իրենց այս խորհուրդը։ Մեր պատրիարքարանը ուղղակի միջամտութիւն չըներ, սակայն այս առիթէն օգուտ կը քաղէ բարեկարգութիւնները թերևս կարենայ դիւրացնել տալ։ Այսօր իսկ ս. պատրիարքը տեսակցութիւն ունեցաւ Սաիդ փաշայի հետ այս հարցի մասին։ Սաիդ փաշա որ խոստացել էր ծանր նկատողութեան առնուլ պատրիարքի առաջարկը Կարնոյ հայ կառավարիչ մը դնելու մասին, տակաւին հաստատական պատասխան մը չը տար։—Ինչպէս առջի նամակով ըսինք կառավարութիւնը հեռամուտ է այս գործը խղդել։ Դուռը ամենէն աղէկ գիտէ որ Հայաստանի մէջ փոքր շարժում մը անմիջապէս հայոց վրա պիտի դրաւէ Եւրօպիոյ ուշադրութիւնը։ Դեսպանք օգուտ պիտի քաղեն առթէն միջամտելու Թիւրքաց գործերուն մէջ և 61-դ յօդուածի գործադրութիւնը պահանջել։—Դուռը շատ նեղացեր է որ Եւրօպիոյ լրագիրներն շատ կարևորութիւն կուտան այս հարցին։ Երէկ «Վագըթ», գրեթէ պաշտօնական թերթը, կը հաղորդէր թէ Բարիզի և Լոնդրայի դեսպանք յայտարարութիւններ հրատարակած են այդ քաղաքներու մէջ թէ—հայոց խնդրոյ մասին լրագրաց գրածներուն կարևորութիւն տալու չէ։ Կարնոյ դէպքերը ուրիշ բան չեն, ըսած են, բայց եթէ քաղաքացիներու կռիւներ։—Բայց այս դեսպանները չեն ըսեր թէ՝ երբ տեսնուած է որ պարզ կռիւներու համար հարիւրաւոր անձեր բանտը լեցնեն, խիստ հսկողութիւն ըլլայ քաղքին մէջ, նամակները թղթատունէն բացուին, և այլն և այլն։ Բարեբաղդաբար Թիւրք դեսպանք այն վիճակին մէջ չեն որ ուզածնուն պէս չափեն ձևեն։—Հոս կը հաղորդուի եւրօպական լրագրաց թղթակիցներուն պէտք եղած տեղեկութիւններն։ Ասոնկ պարագայներու մէջ թղթակիցք աւելի հայոց հաւատք կընծայեն, զի գիտեն թէ կառավարութիւնը ծա-

---

էր, որ քեռի Պետրոսին ճանապարհ դնողները, կամ նրա բարեկամները ինձ չը տեսնէին։

Իմ փոքրիկ խուրջինը դրեցին ասանակի վրա և մենք դուրս եկանք բակի դռնից։ Գիշերային խաւարը սարսափելի էր։ Ամպամած երկնքի վրա ոչ մի աստղ չէր երևում։ Հանդարտ, առանց շշուկ բարձրացնելու մենք անցնում էինք դատարկ փողոցների միջով, աշխատելով չը զարթեցնել դրացիներին։ Մայրս, քոյրերս, Սառան և նրա հայրը երկար չը բաժանվեցան ինձանից։ Նրանք եկան ինձ հետ, մինչև գիւղից դուրս եկանք և բաւական հեռու գնացինք։ Վերջապէս հասանք նշանակեալ տեղը, ուր քեռի Պետրոսը միայնակ կանգնած, սպասում էր մեզ։

Ես երբէք չեմ մոռանայ այն խօսքերը, որ բաժանման րոպէում մայրս արտասուքի հետ դուրս էր հեղում։

—Հայրդ գնաց օտար աշխարհ և կորաւ, Մուրադ, ասում էր նա ինձ իր գրկում սեղմած ունելով.—այժմ դու ես մնացել քո հօր օջախի միակ յոյսը... մի մոռացիր, թէ որքան թշուառութիւններ կրեցինք մենք... մի մոռացիր, որ դու անբախտ մայր ունես և որբ մնացած քոյրեր...։ Մեր ամենի յոյսը քեզ վրա է դրած, Մուրադ, աշխատիր, որ մեզ խղճութեան մէջ չը թողնես...

Յետոյ նա յանձնեց ինձ իմ մենտօրին, ասելով.

—Որդուս քեզ եմ յանձնում, քեռի Պետրոս, նա հայր չունի, դու նրա վրա միշտ հայրական խնամք ես ունեցել։ Քո բարի խրատներով ուղղիր նրան, որ լաւ մարդ դառնայ, որ լաւ անուան տէր լինի...

Քեռի Պետրոսը խոստացաւ, որ իր աչքի լոյսի պէս կը պահէ, կը պահպանէ ինձ, և այնպիսի մարդ կը դարձնէ ինձ, որ ամեն մի տեսնող երանի կը տայ իմ հօրն ու մօրը, որ ինձ նման խելացի և շնորհալի զաւակ ունեն։

Բաժանման րոպէն հասաւ։ Ես մօտեցայ և համբուրեցի Սառայի հօր աջը։ Նա ևս իր կողմից շատ խրատներ տուեց ինձ և շատ բաներ ասաց։ Ես բոլորը մոռացայ, միայն մի խօսք յիշում եմ մինչև այսօր, երբ նա իր դառեր ձեռքը տալով իմ ձեռքի մէջ, ասաց.

—Չը մոռանաս դրան, Մուրադ, դրա սէրը պէտք է առաջնորդէ քեզ յառաջադիմութեան ճանապարհի վրա. դրա սէրը պէտք է վառէ քո եռանդը,—պէտք է ուժ և զօրութիւն տայ քեզ արիութեամբ անցնելու այն բոլոր խոչնդոտները, որ պիտի հանդիպեն քեզ քո պանդխտութեան մէջ...

Մայրս կրկին և կրկին անգամ համբուրեց ինձ։ Քոյրերս սկսեցին լաց լինել, երբ տեսան իրանց մայրը լաց էր լինում։ Ես նոյնպէս չը կարողացայ պահել իմ արտասուքը։ Համբուրեցի քոյրերիս, համբուրեցի Սառային...։ Մենք բաժանվեցանք։ Նրանք երկար կանգնած նայում էին մեր ետևից, բայց գիշերային խաւարը թոյլ չէր տալիս միմեանց տեսնել...

Գ.

ԿԵՂԾ ՀԱՃԻՆ

Քեռի Պետրոսը մօտ յիսուն տարեկան մարդ էր, բաւական համակրական դէմքով։ Խորշոմը նրա լայն ճակատի վրա խորին ծալքերով իջել էր մինչև թաւամաղ յօնքերը, որ կիսով չափ ծածկում էին նրա սև և կրակոտ աչքերը։ Թխագոյն, արևեւեան երեսը իր խոշոր, բայց կանոնաւոր գըծագրութեամբ, միշտ պատկառանք էր ազդում նայողի վրա։ Գլխի երկայն մազերը ալեխառն խառնութեամբ թափվում էին մինչև նրա ուսերը. այդ տալիս էր նրա դէմքին աւելի մի խառնակեաց դէրվիշի կերպարանք, որ իր սրտի խաղաղութիւնը գտնում է միայն մշտական աղօթքի և ճգնութիւնների մէջ։ Սպիտակ մօրուքը խիստ փառաւոր էր, հովանաւորում էր նրա ամբողջ կուրծքը։ Միջակ հասակ ունէր, բայց սաստիկ ամուր կազմուածքով։ Նրա շարժմունքը արտայայտում էր երիտասարդական առոյգութիւն, թէև ինքը աշխատում էր միշտ թոյլ և տկար ձևանալ։ Ձայնը զօրաւոր էր և ազդու, բայց նա դիտմամբ միշտ խեղդում էր իր ձայնը։

Մենք երկուսս էլ գնում էինք ոտով. մեր ճանապարհի ծանրութիւնները տանում էին երկու ուժեղ աւանակներ, որոնցից մէկը ինձ էր պատկանում, իսկ միւսը նրան։ Քեռի Պետրոսը գլուխը խոնարհեցրած, զանդաղ քայլերով գնում էր ինձանից առաջ։ Նա բոլորովին լուռ էր. երևում էր, որ դառն մտածութիւններ տանջում էին նրան։ Շատ անգամ այդ ողորմելին ոտքը դուրս էր դրել հայրենական երկրից, իսկ այժմ ուղիղ տասներորդ անգամն էր, որ իր ծերութեան հասակում կրկին ձեռքն էր առել պանդխտութեան գաւազանը։

Ես նոյնպէս տխուր էի. ծնողներից, սիրելի բարեկամներից անջատվելը ինձ մեծ ցաւ էր ազդում։ Արդեօք միւս անգամ կը տեսնէի նրանց,—և երբ...։ Ուրախ էր միայն իմ մոխրագոյն աւանակը. ճանապարհի եզերքից խոտեր արածելով, նա առաջ էր վազում, առանց սպասելու, որ ես նրան քշէի։ Մեր ճանապարհորդական զէնքերը կազմված էին մի-մի հաստ ցուպից, որ բռնած ունէինք ձեռքներիս։ Աւազակներից երկիւղ անգամ կրել աւելորդ էր, որովհետև բացի աւանակներից, նրանք չէին գտնի մեզ մօտ մի բան, որ փոքր ի շատէ արժէք ունենար։ Իսկ այսպիսի սոոր անասունները նրանք չեն տանում։

Ամբողջ օրը եղանակը պարզ էր, բայց երեկոյեան սկսեց անձրևել և ճանապարհի վրա գոյացաւ սաստիկ ցեխ։ Ես իմ տրեխները հանեցի, գնում էի բոբիկ ոտքերով։ Խեղճ անասունները դժուարութեամբ էին կարողանում փոխել իրանց քայլերը, որովհետև նրանց սուր-սուր սմբակները թաղվում էին կաւի մէջ, էլ չէին դուրս գալիս։ Ես շատ տխրեցայ, երբ նկատեցի, որ աւանակիս երկայն ականջները սկսեցին հետզհետէ քաշ ընկնել։ Դա պարզ նշան էր, որ նա բոլորովին յոգնեցաւ։

Գիշերից բաւական անցել էր, երբ հասանք մի պարսկական գիւղ։ Բոլոր դռները կողպված էին, դրսում ոչ ոք չէր երևում։ Այստեղ պէտք էր իջևանել, որովհետև թէ մենք և թէ մեր անասունները սաստիկ յոգնած էինք. այլ ևս առաջ գնալ անհնարին էր։ Բայց որ դրանը մօտենում էինք, թակում էինք, թակում, ոչ ոք չէր ուզում բաց անել երբ իմանում էին, որ մենք քրիստոնեաներ ենք։ Անձրևը հեղեղի նման թափվում էր. ես մինչև ոսկորներս թրջված էի։ Այդ դրութեան մէջ քրիստոնեային անկարելի էր մտնել մահմեդականի տունը. իր հպարտութեամբ կարող էր ամեն ինչ պղծել։ Սառն քամին սկսեց սաստկանալ. ցրտից դողում էինք թէ ես և թէ քեռի Պետրոսը։

—Այդ անպիտանների հետ պէտք է ուրիշ կերպ վարվել... ասաց քեռի Պետրոսը և մօտեցաւ մի մեծ տան դրանը, սկսեց սաստիկ կերպով բաղխել։

Ներսից հարցրին.—Ո՞վ է։

Քեռի Պետրոսը բարկութեամբ պատասխանեց.

—Մուսուլմաններ, մեզ չէ՞ք ձեզ համար, որ խոլամի որդիքը անձրևից ու ցրտից մեռնում են, իսկ դուք ձեր դռները չէք բաց անում նրանց առջև։

Ես սարսափեցայ, տեսնելով, որ իմ մենտօրը իրան ձևացնում էր մահմեդական։ Նա ինձ հրամայեց ոչինչ չը խօսել, միշտ լուռ մնալ և ձևանալ որպէս խուլ ու մունջ։ Շուտով դռները բացվեցան. մեր չորքոտանիքը տարան ախոռը, իսկ մեզ հրաւիրեցին մի բաւականին մաքուր սենեակում։ Ցան ապրուստարդից երևում էր, որ մեր հիւրընկալը գիւղի հարուստներից մէկը պէտք է լինէր։ Իսկոյն բուխարին վառեցին, մենք տաքացանք և չորացրինք մեր թրջուած հագուստները։ Ցայտնվեցաւ և տան տէրը, խորին կերպով ողջունեց մեզ, որպէս մահմեդականը ողջունում է մահմեդականին, և նստեց քեռի Պետրոսի մօտ։ Ցետոյ տեղային քաղաքավարական ձևերով յայտնեց իր ուրախութիւնը, որ մենք «բարով եկանք եկել, հազար բարով, իր տուն-տեղը մեզ փիշքէշ է (նուիրված է) և իր որդիքը մեր ծառաներն են» և այլն։

(Կը շարունակվի)

ծուկ կը պահէ ամեն ինչ: Խումբ մը երիտասարդներ այս մասին շատ օգտակար կըլլան: Եւրոպական լրագրաց հաղորդուած տեղեկութիւններն նըշանաւոր են: Սակայն եւրոպացւոց ուրիշ տեղերէ առած հեռագիրներն չափազանցօրէն գրուած են: Հօս եւրոպական ամենէն մեծ լրագիրներն կառնենք՝ շատ համակրութիւն ցոյց կուտան մեզ: Ընդարձակ հեռագիրներ հրատարակուած են հայոց խնդրոյ մասին և ցոյց կուտան ամբողջ Տաճկահայաստան բռնկելու վիճակի մէջ: Եթէ այդ տեղեկութեանց մէջ սխալ մի քանի տեղեկութիւններ կան՝ տանք աղէկ միտքով գրուած են: Ուշադրութեան արժանի է որ «Սթէնդարտ» պահպանողական թերթը, որ ատեն մ՚ալ մեզ շատ հակառակ յօդուածներ հրատարակած է, մեզ նպաստաւոր կարեւոր տեղեկութիւններ կուտայ այժմ: «Թայմզ» քննադատելով սուլթանի այն խօսքերն թէ՝ «հայերն իմ հաւատարիմ հպատակներս են, չեմ կրնար անոնցմէ անջնել» կը յաւելու թէ՝ «հայերն եթէ այսքան հաւատարիմ են ինչ են ուրեմն կարնոյ այս անհեղ ապստամբական պատրաստութիւնները:» —Ինչ ալ ըլլայ եւրոպական թերթերու մեզ համար գրածներնին, տանք մեծապէս կը նպաստեն բարձրացնել մեր յարգը Եւրոպիոյ առջև:—Ինչ կըսեն թող ըսեն:—Մի քանի տարի առաջ Չէյթունի հարցի առթիւ «Մշակ» կը յայտարարէր թէ՝ ցաւալի է որ տակաւին 19-րդ դարու մէջ ժողովուրդ մը փոքր ինչ բարեկեցութիւն ձեռք բերելու համար պարտաւոր է զէնքի դիմել, սպաննել ու սպաննուիլ:—«Այժմ իսկ այս կարծեաց ճշմարտութիւնը յայտնի կըլլայ նաև կարնոյ դէպքերուն առթիւ:—Այս օրերս Պոլիս թէ եւրոպացիք և թէ ուրիշ ազգերն սկսան ուրիշ աչքով նայել մեր վրայ և մեզ աւելի համակրութիւն ցոյց կուտան քան այն օրերն յորում մենք կուզէինք նմանիլ Վիրգիլիոսի հովիւներուն:—Հէրզէքի յեղափոխութեան միջոցին կը կարդայինք Վիկ. Իւկօյի մէկ ճառը, յորում բանաստեղծը կը գրուատէր Հէրզէք, Պօսնիա, Ալպանիա: Մի քանի բարեկամներ էինք որ դայդ կը կարդայինք և դիտողութիւններ կընէինք թէ Իւկօ ինքզինքն խաղաղութեան հրեշտակ կանուանէ, տիեզերական եղբայրութիւն կը քարոզէ և քաղաքակրթութեան ծառայում ուսմամբ: Մենք խեղճ հայքս կուզենք հաւատալ այս խօսքերուն. մենք ալ Ասիոյ մէջ կուզենք քաղաքակրթութեան մըշակները ըլլալ: Այսօր չը կայ կարդալ գրել գիտցող հայ մը, որ Իւկօյի անունը չը գիտնայ, ամենէ խեղճ հայ գրադարանի մը մէջ Իւկօյի հատոր մը կայ, մեր երիտասարդները Իւկօյի անուամբ երդում կընեն, սակայն տեսէք Իւկօյ անգամ մը իսկ հայ անունը բերանը առնելու կը զիջանի: Անգլիա այնքան կը գրուատէ այդ Հէրզէքցիները, Պօշնագները, Առնաուտները որոց մէջ հաւանօրէն մէկը չը կայ որ լսած ըլլայ թէ աշխարհիս վրայ Իւկօ անունով անձ մը եղած ըլլայ:—Ի՞նչու ուրեմն այնքան համակրութիւն այդ լեռնականներուն:—Վասն զի գիտեն զոհուիլ: Այժմ կարնոյ հարցը և անոր հետ միասին Տաճկահայաստանի մէջ ընդհանուր շարժման մը կասկածը մեր ամենուս մտածութեան առարկան պէտք է ըլլայ: Ամեն խնդիր ասոր առջև երկրորդական ըլլալու են:—Ասկէ մեզ շատ դաս կայ, իցիւ թէ օգտել գիտնանք: —Պատրիարք սրբազանը որոշած է, հաստատ որոշած տարի մը փորձել Դուռը, ամենեւին արգելք մը չը յարուցանել, համաձայն երթալ Դրան հետ և տեսնել թէ իրօք պիտի կատարէ սուլթանը իր հանդիսաւոր խոստումները: Բայց առ այժմ. ոչինչ լուր, ոչինչ նշան բարենորոգմանց համար:

--

Պատրիարքարանի դրամական տագնապը կը շարունակէ: Ձեզ գրեցինք թէ անմիջական պէտք կայ գէթ 400 ոսկոյ (3700 րուբլի): Տնտեսական խորհուրդը հրաւէր գրեց բազմաթիւ անձանց որ պատրիարքարան գալով միասին և փոխատուութիւն մը ընեն պատրիարքարանին, որպէս զի ծնունդի առթիւ քիչ մը ռոճիկ տրուի Պատրիարքարանի մարդոց և զանազան պէտքեր հոգացուին, սակայն մեր կարող անձերն ամենայն խնամօք զգոյշ կեցան այդ հրաւէրին պատասխանելու: Լրագիրներն ալ իրենց կողմէ զգոյշ կեցան այս պարոնայց դէմ փոքրիկ ակնարկ մը ընել: Հարուստ են, հետեւինքն իրաւ չըլլար: Քաղաքական ժողովոյ մի քանի անդամները մէջերնին փոքրիկ հանգանակութիւն մը ըրին 200 ոսկոյ չափ որ փոխ տան Պատրիարքարանին:—Քանի՛ քանի անգամ առիթ ունեցանք «Մշակի» մէջ ցաւակցութիւն յայտնել թէ ինչ ողբալի վիճակի մէջ է մեր Պատրիարքարանի վարչութիւնը: Թիւրքիոյ հայերու գործոց կեդրոնը տարտամ, անկերպարան է: Ոչինչ կանոնաւոր: Ինչպէս գործերը առաջ երթան: Ամեն երկիր կառավարութիւններն աղէկ մը կը կազմակերպեն վարչական ճիւղերը, որպէս զի լաւ մը հսկեն գործոց վրայ, բան մը ետ չը մնայ և գիտնան թէ ինչ կը գործեն: Մեր մէջը ինչպէս կուգայ անանկ կընեն: Պոլսոյ հայոց այս մասին ցոյց տուած անտարբերութիւնը շատ գէշ հետեւութիւններ ունի: Հիմա որ եւրոպացւոց հետ յարաբերութեան մէջ ենք, այս ժամանակ մեր Պատրիարքարանին մէջ ունենալու չենք գոնէ ֆրանսերէն գիտցող պաշտօնեայ մը: Պատրիարքը Պատրիարքարան չեղած ժամանակ մէկը չը կայ ֆրանսերէն խօսող: Պատրիարք սրբազանն ալ ամեն փոքր բաներու մէջ է պիտի աշխատի: Դեսպան մը, Թարգման մը, կամ եւրոպացի ուրիշ կարեւոր անձ մը Պատրիարքարան կուգայ և ահա դէմը կելլեն խել մը ապուշ արարածներ որ կըսկսին համր-մունջերու լեզուն խօսել, ձեռքով նշաններ ընել: Ի՜նչ ամօթ հայոց համար որ Պոլսոյ պէս կեդրոն տեղ մը, բազմալեզուեան մայրաքաղաքի մը մէջ կրուց անապատի նման Պատրիարքարան մը ունենանք: Անցեալներն այս մասին ցաւալի դէպք մը տեղի ունեցաւ: Եւրոպացւոց տարեգլխոյն հարկ եղաւ որ Պատրիարքական փոխանորդը շնորհաւորութեան երթայ քանի մը դեսպանատուն: Բայց Թարգման մը պէտք է, ուր գտնէ: Պատրիարք սրբազանը կըսէ փոխանորդին որ երթայ կամ պ. Ձերազը գտնէ կամ պ. Ապղուլլահը և միասին երթան դեսպանաց: Փոխանորդը կերթայ Բերա, բայց երկու պարոններէն ոչ մէկն տունը կը գտնէ: Անոնք ինչ գիտնային, դուրս ելած են: Եւ ահա կը տեսնես Բերայի մեծ փողոցին մէջ մեր փոխանորդ հայրը իր կառքէն, ինչպէս Մալպրուկի կինը աշտարակին ծայրէն, անցորդի մը գալստեան կը սպասէ: Եասախճիները կը սկսին վեր վար վազել: Թուխ դէմքով մէկը տեսածնուն պէս օձիքէն կը բռնեն «աղբար, դուն հա՞յ ես» — «հայ եմ, ինչ կայ:» — Քալէ, քալէ, Աստուծոյ սիրուն, փոխանորդը ցրտէն կը սառի:» —Ես ինչ ընեմ:—Քալէ, դեսպաններուն պիտի երթայ, Թարգմանը ըլլաս: Անցնող հայերը գիժ կը կարծեն եասախճիները և ճամբանին կերթան: Ժամերը կանցնին: Ահա յանկարծ մեր եասախճի աղբարները լոյս կը տեսնեն: Հեռուէն տատանելով օրօրուելով, երերածուփ կուգայ պ. Ռէթէոս Պէրպէրեանց: Եասախճիները վրան կը վազեն, կը յափշտակեն զինքը և անմիջապէս առանց բերանը բանալ տալու փոխանորդին կառքը կը նետեն: Խեղճ Ռէթէոսը ապշած է, չը գիտեր ինչ ըսէ:

—Ճանըմ պատուելի, կըսէ փոխանորդը, Աստուած քեզ խրկեց, դեսպաններուն պիտի երթամ հետս եկու Թարգմանես:

—Բայց հայր-սուրբ, այս զգեստներովը կըլլա՞յ: Թրաշս ալ եկած է, չըլլար:

—Պէ աղբար պէ դուն ալ, մենք աստնկ ազգ մը ենք, վնաս չունի:—Այնքան բարակը նայելու չենք:—

Այսպէս խօսելով կառքը կը դեգերի դեսպանատանց առաջ: Ալ այս եղանակաւ դեսպաններու ներկայանալ, խօսելու կերպ գիտնալ չը գիտնալը, ինչ ազդեցութիւն կընէ ձեզ կը ձգեմ խորհել: Անպատուութիւնը ամբողջ հայ անուան է:—Ատեն մը Պատրիարքարանը մասնաւոր Թարգման—քարտուղար ունէր, պ. Ձերազը որ արդէն վարժած ըլլալով այս տեսակ յարաբերութեանց լաւ կը կատարէր իր պաշտօնը, սակայն մեր Պատրիարքարանը, որ տխրացու գրագիրներու քիչ շատ ռոճիկ կուտայ, չը կրցաւ կամ չուզեց պ. Ձերազի ամիսը գէթ 80 րուպլիի չափ ռոճիկ տալ: Այո, 80 րուպլի: Ասիկայ ոչինչ գումար մէ և հազիւ կը բաւէ քարտուղար—Թարգմանի պաշտօնին ծախուցը: Կարելի՞ է պահանջել մի անձէ որ հարուստ չէ, ձրի ծառայել Պատրիարքարանի և գրպանէն տալ պաշտօնին ծախքերը: Այդ ծախքերը խիստ շատ են:—Քարտուղար-Թարգմանը միշտ նոր զարդեան զգեստներ ունենալու է: Դեսպանաց երեկոյթներու, պարահանդէսներու կը հրաւիրուի, հոն շատ տեսակցութեանց առիթ կունենայ, պէտք է պարագայից համեմատ հագուած ըլլայ:—Իր տունը փոխադարձ շատ օտարական հիւրեր կընդունի:—Սոսէտ Թըթճակիցներու հետ տեսնուելու համար մեծ քաֆէներն կերթան, ուր ծախքերը քարտուղար-Թարգմանը կը հոգայ: Օտարական մը կուգայ Պոլիս, անմիջապէս քարտուղար-Թարգմանին հետ Պատրիարքին պիտի երթան, ճամբու ծախքը, որ շատ է Պոլիս, միշտ քարտուղարը պիտի հոգայ: Դեռ ո՛ր մէկը ըսեմ: Աս ամէնքը տակով կըլլայ, ինչպէս պահանջել պ. Ձերազէ կամ ուրիշէ մը որ ասոնք ալ գրպանէն հոգայ: Պէտք է որ ամենքս ալ իբր հայ պահանջենք Պատրիարքարանէն որ այս վիճակին ամենէն առաջ դարման տանի և կանոնաւոր քարտուղար-Թարգման մը ունենայ Պատրիարքարանը:—Բայց ասկէ մեր Պատրիարքարանը ոչ մի եւրոպական լրագիր կուգայ: Ոչ ոք տեղեկութիւն ունի թէ ինչ կը դառնայ աշխարհիս մէջ, ինչ կը խօսուի մեր վրայ: Արդեօք լաւ չէ՞ որ եւրոպական մի քանի թերթերը ընդունի Պատրիարքարանը և քարտուղարը անոնց մէջէն պէտք եղած կտորներն ներկայացնէ սրբազան Պատրիարքին:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Кавказъ» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից հետեւեալը: «Հայերի կալանաւորութիւնները Էրզրումի մէջ շարունակվում են: Երէկ կալանաւորեցին Կ. Պօլսի մէջ մայրաքաղաքիս «Մամուլ» հայոց լրագրի խմբագրին, կասկածելով որ նա յարաբերութիւններ է պահպանում Էրզրումի յեղափոխական ընկերութեան հետ, որ, պաշտօնական տեղեկութիւններին նայելով մեծ ճիւղաւորութիւններ ունի: Էրզրումի մէջ կալանաւորվածների թիւը երեք հարիւրի է հասնում:»

—Հռոմից հեռագրում են յունվարի 6-ին (18-ին) հետեւեալը: Հռոմէական մամուլը թշնամաբար է վերաբերվում դէպի իշխան Նապօլէօն: Դէկրէ դեսպանը բացատրեց Մանչինիին կառավարութեան պատճառները: Թագաւորը ոչինչ չը գիտէր մանիֆէստի մասին: «Opinione» լրագրում Բասէնիան ասում է, որ ժառանգական միապետութիւնը Ֆրանսիայում պատերազմի վտանգ է ներկայացնում Եւրոպայի համար:

—Բերլինից հեռագրում են յունվարի 5-ին: Բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է: Փարիզի լուրերը ազդեցին գների վրայ: Ռուսաց ֆօնդերը քիչ փոփոխութեան ենթարկվեցան: Կայսերական կանցլէրի առողջութեան մասին տարածված լուրերը անհիմն են: Կայսերական կանցլէր թեթեւ հարբուխ ունի, բայց բժշկին չէ հրաւիրում:

—Կայիրէից հեռագրում են յունվարի 6-ին: Կառավարութիւնը հետեւեալ հեռագիր ստացաւ Սուդանից: Սուտ մարգարէն ջարդեց եգիպտական բատալիօնը. 240 մարդիկ են սպանված, գերի են բռնված 260 մարդիկ:

—Կ. Պօլսից հեռագրում են յունվարի 6-ին: Ֆրանսիական կառավարութիւնը պատւաւոր լէգիօնի մեծ չքանշանը շնորհեց մեծ վէզիր Սաիդ-փաշային և պատւաւոր լէգիօնի շտաբ-օֆիցէրեան խաչը արտաքին գործերի մինիստրի օգնական Արթին բէյ Դադեանին: Այդ առիթով լրագիրները խօսում են Թիւրքիայի և Ֆրանսիայի մէջ հին բարեկամութեան վերականգնման մասին: Այդ բանի համար նրանք պարտական են ֆրանսիական դեսպան Նօյալի խաղաղասիրական տրամադրութեանը:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 յունվարի: „Прав. Вѣстн.“ լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ Թագաւոր կայսրը այցելեց Պավլօվսկօե ուսումնարանը, որտեղ քննեց բնակարանը և զինուորական աշխատանքները: Մնաս բարեւ ասելով, Թագաւորը ցանկութիւն յայտնեց, որ ուսումնարանը պահպանէ կադետների առաջին կորպուսի աւանդութիւնները: Զափազանց վնասակար ուղղութեան համար „Московскій Телеграфъ“ լրագրին յայտնված է երկրորդ նախազգուշութիւն: „Новое Время“ լրագիրը հաղորդում է, որ երէկ Գէօկ-Տէպէ ամրոցի վերցնելու տարեդարձի առիթով սպանված զինուորների և գեներալ Սկօբօլևի հոգեհանգիստը կատարվեցաւ: Երեկոյեան արշաւանքին մասնակցողները ընկերական ճաշ ունէին, որին ներկայ էին Գրօդէկօվ և Կուրօպատկին:

ՎԻԵՆՆԱ, 13 յունվարի: Երէկ ռուսաց արտաքին գործերի մինիստր Գիրս մէկ ու կէս ժամ անցկացրեց կոմս Կալնօկիի մօտ: Երեկոյեան ռուսաց դեսպանատանը հանդիսաւոր ճաշ կար ի պատիւ Գիրսի: Ուրբաթ մինիստրը ուղեւորվելու է Ռուսաստան և կանցնի Վարշավայից:

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԻԱ, 13 յունվարի: Անգլիացիներին թոյլ է տուած ջրանցք կառուցանել Ալէքսանդրիայից մինչև Սուէզ:

ՓԱՐԻԶ, 13 յունվարի: Թագաւորական տան անդամներին Ֆրանսիայից աքսորելու հարցը քննող մասնաժողովը լսեց պատերազմական մինիստրին, որ յայտնեց, թէ իշխանների վարքը անբիծ է: Երկար վիճաբանութիւնները առանց հետեւանքի մնացին: Գրեվին խիստ միջոցներ գործադրելու կողմնակից է:

ԼՕՆԴՕՆ, 13 յունվարի: Նախկին կայսրուհի Եւգէնիա հերքում է լրագրական լուրերը, իբր թէ նա հեռացել է Փարիզից ֆրանսիական կառավարութեան առաջարկութեամբ: Նա Փարիզումն էր մասնաւոր գործերով, չէ տեսել իշխան Նապօլէօնին և նրան նամակ չէ գրել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 13 յունվարի: Կուրսերը ընկնում են: Լօնդօն $23^{19}/_{22}$ պէնս, Բերլին $200^{1}/_{2}$ մարկ, Փարիզ $247^{1}/_{2}$ ֆրանկ, ոսկի 8 ր. 37 կ., մաքսային կուպօններ 8 ր. 33 կ.: Ֆօնդերը ամրանում են, $5^{0}/_{0}$ բանկային տոմսակները 95 ր. 50 կ., ներքին $5^{0}/_{0}$ առաջին փոխառութեան տոմսակը 216 ր.՝ երկրորդ 215 ր.:

ՄՕՍԿՎԱ, 13 յունվարի: Մօսկվայի կրեմլի մէջ կայսր Ալէքսանդր II-ին արձան կանգնեցնելու համար մինչև 1882 թուականի նոյեմբերի 7-ը հաւաքված են նուիրատուութիւններ 139,000 ր.: Համալսարանը տօնում է իր 128 տարեդարձը: Յունվարի 1-ին համալսարանի մէջ կային 2598 ուսանողներ, 87 ազատ ունկնդիրներ և 264 դեղատան օգնականներ:

ՌԻԱԶԱՆ, 13 յունվարի: 1867 թուականից մինչև 1882 թուականը զեմստվօի փոխադարձ ապահովութեան ընկերութիւնը վճարել է $6^{1}/_{2}$ միլիօն րուբլ 120000 շինութիւնների համար:

ՏՐԻԵՍՏ, 13 յունվարի: Տրիեստի մէջ ապրող կոմս Շամբօր իբր թէ պատրաստվում է իր ամուսնի հետ Իտալիա տեղափոխվել:

ԲՈՒԽԱՐԵՍՏ, 13 յունվարի: Դունայի և Ռումինական մասնաժողովի անդամները Գալացից Լօնդօն ուղեւորվեցան:

ԲԵՐԼԻՆ, 13 յունվարի: Այսօր կայսրի, կայսրուհու և ամբողջ պալատի ներկայութեամբ կատարվեցաւ իշխան Կարլ Պրուսականի մարմնի յուղարկաւորութիւնը մայր-եկեղեցու մէջ, որի ժամանակ բոլոր եկեղեցիները զանգահարում էին և զօրքերը հրացաններ և թնդանօթներ էին արձակում: Փարիզից ստացված մասնաւոր տեղեկութիւններից երեւում է, որ մինիստրական փոփոխութիւններ են լինելու և որ նոր մինիստրութեան առաջնորդը լինելու է Ֆերրի:

ՓԱՐԻԶ, 13 յունվարի: Մինիստրական դըժուարութիւնները շարունակվում են: Մինիստրների այսօրվայ խորհուրդը հետեւանքներ չունեցաւ: Պատերազմական և ծովային մինիստրները սպառնում են հրաժարական տալ, եթէ Օրլէանի իշխանները արձակվեն ծառայութենից: Բարեկամների խորհուրդով կայսրուհի Եւգէնիա վերադարձաւ Լօնդօն: Նրա բնակարանը հազարաւոր այցելուներ գնացին, բայց ընդունվեցան միայն ամենամօտ բարեկամները:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՂԱՐԱԲԱՂԻ
ԱՍՏՂԱԳԷՏԸ

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԼԱՏՕՆ ԶՈՒԲՕՎԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ **ՐԱՖՖԻ**

Թիֆլիսում գինն է 1 ր. 20 կ.
Թիֆլիսից դուրս . . . 1 ր. 50 կ.

վաճառւում է

„Մշակի" խմբագրատանը. „կենտրօնական գրավաճառանոցում." Զաքարիա Գրիգորեանի „կովկասեան գրավաճառանոցում." պ. Շահվերդեանի գրավաճառանոցում. պ. պ. Շահինեանցի և Տէր-Գրիգորեանցի ծխախոտի մագազիններում։

ԿԻՐԱԿԻ, ամսիս 16-ին, առաւօտեան 11 ժամին, ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ Թատրօնական դահլիճում լինելու է ՀԱՅՈՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ընդհանուր ժողովի ՆԻՍՏԸ խորհրդից առաջարկուած նախահաշիւը, երկրորդ տարվայ համար, հաստատելու և վիճակով խորհրդից դուրս գնացած հինգ անդամների տեղ նորերն ընտրելու։

1—1

ԽԵՐԵԴԻՆՕՎԻ ՔԱՐՎԱՆՍԱՐԱՅՈՒՄ

Ծածկված բազազխանի մօտ վարձով է տրվում մի ՊԱՀԵՍՏ, որ 1-ին գիլդիայի վաճառական վ. Հահնեանցինն էր, որտեղ կարելի է պահել 2,000 բեռը ծխախոտ և որ տարեկան 700 ր. եկամուտ է տալիս։ Այժմ գինն էլ կարելի է պակասեցնել։ Տեղեկանալ վերոյիշեալ քարավանսարայի մէջ ԿԱՊԱԼԱՌՈՒ ՍԵՐՈՎԲ ՏԷՐ-ԶԱՆԵԱՆԻՑ։

10—10

Մի ԳԵՐՄԱՆՈՒՀԻ օրիորդ, ՎԻԷՆՆԱՅԻՑ եկած, միջին հասակի, կը կամենար ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀՈՒ կամ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՀՈՒ պաշտօն ունենալ Թիֆլիսի մի լաւ ընտանիքում։ Կարող է և ԴԱՍԵՐ տալ։ Հասցէն „ՄՇԱԿԻ" խմբագրատանը։

1—10

ԵՐԿԱԹԷ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

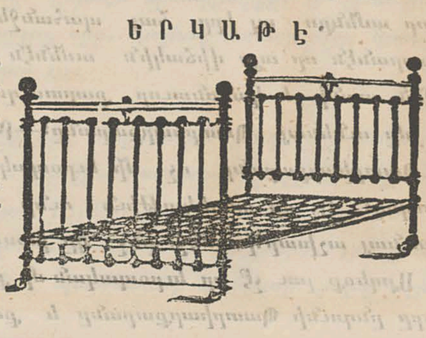

Մի հոգու համար 8 րուբլուց, երկու հոգու համար 14 ր., մահիճներ ծովային խոտով լցված 6—9 ր. **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԻՋ։** Նոյն տեղը մեծ քանակութեամբ ԱՄԱՆՆԵՐ, դանակներ պատառաքաղներով, երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ, կոզակներ, թիեր, տղամարդկերանց և կանանց ԹԱՄԲԵՐ, մատուցարաններ, ԿԼԷՕՆԿԱ, բէվօլվերներ, ՀՐԱՑԱՆՆԵՐ, ալբօմներ, կօնֆեկտներ, ԹԷՅ 1-ին հունձի և այլն 25% աւելի լաւ և էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

13—100

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԻՐԵՐ անձրևի, ձիւնի ու ցրտի ժամանակ։ ՄԱԿԻՆՏՕՇՆԵՐ (չը թրջվող վերարկուներ), կրագներ, պօլօվիկ, խալիչաներ, ֆուֆայկա, բրդէ ԳՈՒԼԲԱՆԵՐ, ԴՐԱՊ և այլն։ Անգլիական խանութի մէջ Արծրունու գալլերէյում։ 5—10

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ ՄԷՋ, ԹԷՅԻ ԳՆԵՐԻ ՆՇԱՆԱՒՈՐ ՓՈՔՐԱՑՈՒՄՆ

(MAISON DE CONFIANCE) ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԵՐԷԱ №№ 156, 157, 158, 159 և 160.

Համեմատեցէք թէյ

1 ր.	10 կ.	թէյի հետ ամեն տեղ	1 ր.	30 կ.	
1 „	20 „	. . . .	1 „	60 „	
1 „	40 „	. . . .	1 „	90 „	
1 „	60 „	. . . .	2 „	20 „	
1 „	80 „	. . . .	2 „	50 „	
ամենալաւը 2 ր.		. . . . .	3 „	——	

Մի և նոյն տեղը գործակալութիւն վաճառման շօկօլադի և կակաօ-ֆրայ էսսենցիայի, Պալմերի բիսկվիտների, Բազրի կօնֆեկտների, Շեֆելդի դանակների, Տուրնեռի գրիչների, Դուռի հրացանների, Վեկլիի րէվօլվերների, Բարնսբիի թամբերի, Մեկլնի ամանների, կօլմանի կրախմալ և մանանեխ, Շվարցի ալբօմներ և այլն և այլն։

50—100

ՕТКРЫТА ПОДПИСКА

НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ"

НА 1883 ГОДЪ.

Газета будетъ издаваться на тѣхъ-же основаніяхъ, какъ и въ 1882 году, по той-же программѣ и подъ тою-же редакціею.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ: съ доставкою въ Тифлисѣ: на годъ—11 р. 50 к.; на полгода—6 р.; на три мѣсяца—3 р. 40 к.; на одинъ мѣсяцъ—1 руб. 50 коп.

Съ пересылкою иногороднымъ: на годъ—13 р.: на полгода—7 р.; на три мѣсяца—4 р.; на одинъ мѣсяцъ—1 р. 75 коп.

Подписка принимается въ Тифлисѣ, въ конторѣ газеты «Кавказъ», на Дворцовой улицѣ, въ домѣ № 5, Сараджева. Иногородные подписчики адресуютъ свои требованія: въ Тифлисъ, въ редакцію газеты «Кавказъ».

Разсрочка платежа подписныхъ денегъ допускается на слѣдующихъ условіяхъ: для городскихъ подписчиковъ: при подпискѣ **5** руб., въ концѣ марта **4** руб. и къ 1-му августа **3** руб. **Для иногородныхъ:** при подпискѣ **6** руб., 1-го апрѣля **5** руб., 1-го августа **3** руб.

Иногородные могутъ подписываться лишь съ 1-го числа каждаго мѣсяца и не далѣе, какъ до до конца 1883 г.

1—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ԵՒ ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ **Յ. Գ. ՄԷԼԻՔԵԱՆ** բժշկում է կանանց և երեխայոց հիւանդութիւններ։ Հիւանդներին ընդունում է ամեն օր 9½—11 առաւօտեան։

2—3 (2)

ԳԱԼԵՐԷԱ **ԱՐԾՐՈՒՆԻ**, ԴՎՕՐՑՕՎԱՅԱ ՓՈՂՈՑ

ՊԱՀԵՍՏ **ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐԻ № 144.**

СКЛАДЪ ЕВРОПЕЙСКИХЪ ТОВАРОВЪ

№ 144, ГАЛЛЕРЕЯ АРЦРУНИ

Ծախվում են. մեծ քանակութեամբ և խիստ էժան, վիէննայի ԹՕՆԷԹ ֆաբրիկայի ՄԷԲԷԼԻ ամեն տեսակ, նոյնպէս ՈՍԿԵԶՕԾ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐ հայելիների համար և ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ, լուսանկարների համար ԱԼԲՈՒՄԻ թուղթ, Բէլգիայի ԱՊԱԿԻՆԵՐ պատուհանների համար, ամեն տեսակի, նոյնպէս ՄԱՐՄԱՐԻՕՆ քար, ԹՈՒՋԵԱՑ ԱՄԱՆՆԵՐ էմալով, ՆԻԹՐԱԹ ԴԱՐԺԱՆ, ՈՍԿԻ և ուրիշ շատ ապրանքներ։

Գինը մէկ րուբլի

ՄԻ ՀԱՏՈՐ ԻՄ ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

I Երկու Մարդասպան. դրամա 5 գործ.։
II Պատիւ և գործ.։
III Կալանաւորի անցեալից. պօէմա։
VI Բանաստեղծութիւններ։

Կը հրատարակվի.—Հրատարակվելուն նպաստող տ. տ. և պ. պ. թող բարեհաճեն դիմել բաժանորդ ստորագրվելու պ. Եփրեմ Ծատուրեանի լամպային դէպօյում, կենտրօնական գրավաճառանոցում, պ. Ս. Պապիսօվի խանութում և այլն. ուրիշ քաղաքներում թերթերը գտնվում են զանազան պարոնների մօտ։ Մկրտիչ Կօլմանեանց

5—5

ՐԱՖՖԻ

ԽԱՄՍԱՅԻ
ՄԷԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԳԻՆՆ Է 1 Ր. 50 Կ.

Գիրքը բաղկացած է 467 երեսներից

Թիֆլիսում վաճառվում է

„Մշակի" խմբագրատանը.—„կենտրօնական գրավաճառանոցում" Միրիմանօվի տանը №№ 3 և 4. պ. Զաքարիայ Գրիգորեանցի „կովկասեան գրավաճառանոցում".—պ. Էնֆիաճեանցի ծխախոտի խանութում.—պ. Շահինեանցի ծխախոտի խանութում։

Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել կամ յիշեալ տեղերը, կամ ուղղակի հեղինակին հետևեալ հասցէով:

ТИФЛИСЪ. Редакція „Мшакъ".
РАФФИ.

ԹԷՅ առաջին հունձի այս տարի չափազանց գոյնաւոր և հոտաւէտ։ Այդ թէյից **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ** մէջ ստացված է 50,000 ֆունտ և ծախվում է 25% էժան և աւելի լաւ քան թէ ուրիշ տեղ։ Օրինակ. Լաւ ԿՕՆԳՕ թէյ 1 ր.—1 ր. 20 կոպ., պատուական ՍԱՆՖԱ թէյ 1 ր. 40 կ., հիանալի ՄՕՆԻԿ թէյ 1 ր. 60 կ. այս թէյ ամեն տեղ ծախվում է 2 ր.—2 ր. 50 կ., գեղեցիկ ԿԱՑՍԱՌԻ թէյ 1 ր. 80 կ. և ամենալաւ ֆու-չու-ֆու թէյ 2 ր. մաքուր թէյ առանց թղթի։ Նոյն տեղը սովորաբար լինում են 500 երկաթէ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ 6 ր.—60 ր., երկաթէ ԳՐԻՉՆԵՐ ամբողջ Անդրկովկասի համար, շօկօլադ ֆրայ, Շեֆիլդի ԴԱՆԱԿՆԵՐ, վերականգնող ՄԱԿՄԱՍՏԵՐ մազերի համար, հրացաններ ԴԱՌԻ ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ Վէբլի, ԹԱՄԲԵՐ Բարնեբիի, կօլմանի Ներշըշտայ, ԱԼԲՕՄՆԵՐ Շվարցի կէս գնով։ **ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ, ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԷՋ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԳԱԼԼԵՐԷՅՈՒՄ** № 156, 157, 158, 159 և 100։

99—100

ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ ԹԱՏՐՕՆ

Կիրակի, յունվարի 16-ին հայ դերասանական խումբը մասնակցութեամբ տ. ԳԱԲՈՒՆԻԱՅԻ կը ներկայացնէ

ՅՕԳՈՒՏ Գ. ՏԷՐ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

I

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

կօմ. 3 արար. փոխադր. պ. Գ. ՏԷՐ-ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԵԱՆԻ

II

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ

ՀԻՆԸ ՀՆԱՆՈՒՄ Է, ՆՈՐԸ ԶԱՐԳԱՆՈՒՄ

կօմ. 2 արար. թարգ. պ. ԱԻԱԼԵԱՆԻ

ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐ

Անտրակտներից մինի ժամանակ տ. ԳԱԲՈՒՆԻԱ կերգէ սազանդարով։

2—2

ՌԷԲԷԼ վիէննայից, ԹՕՆԷԹԻ գործարանից, ստացվել է ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ և ծախվում է ԱՄԵՆԱԷԺԱՆ գներով, Դվօրցօվայա փողոցի վրա, Արծրունու գալլերէում, ԱԲՕՎԵԱՆՑԻ ատնամանի խանութում։

4—10

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 14 Января 1883 года. Типогр. Главн. Упр. Главноначал. гражд. час., Лор.-Мелик. ул. каз. д.